

GLOBUS PRVI NA LICU MJESTA **VESELO OTKR**

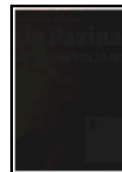
Kremenko

OVDJE SU ŽIVJELI

PRASTANOVNICI ISTRE SU U PAZINSKOJ JAMI ISPOD KAŠTELA, U KOJEM SU NAĐENI OSTACI IZ 1500. PR. KRISTA, SVAKAKO NE JEDNOM NAŠLI NAJSIGURNIJE SKLONIŠTE

Pazinjani u pozitivnom šoku: Bili smo ponosni zato što postojimo čak 1000 godina. A onda smo išli prokopavati rupu za kanalizaciju i otkrili kuhinjsko posuđe naših sugrađana koji su tu živjeli još u brončanom dobu

PIŠE JELENA JINDRA
SNIMKE DARKO MIHALIĆ, RADENKO SLOKOVIĆ I JOSIP VIŠNJIĆ

PRVI ISTRJANI U ISTARSKOJ METROPOLI

Pazin

PRVI ISTRJANI

Zaboravimo fraze o Pazinu kao tisućljetnom i srednjovjekovnom gradu i 1983. godinu kada je u tom istarskom središtu organizirana najveća svečanost što je stanovništvo pamti! Zahvaljujući tome što su prije desetak dana u pazinskom Kaštelu iz 983. godine – otuda i te fraze o Pazinu – započeli radovi na njegovom priključenju na kanalizaciju, otkriveno je da je Pazin mnogo stariji nego što se mislilo. Šestero arheologa i konzervatora Hrvatskog restauratorskog zavoda pronašlo je, naime, u dvorištu pazinskog Kaštela materijalne dokaze da se u Pazinu živjelo i prije 3500 godina!

Ta vijest je u ovim zatvorskim, sudskim i predizbornim vremenima promakla čak i domaćim arheolozima. Primjerice Vesni Girardi Jurkić koja je, doduše, stručnjak za rimsko »

a ne staro doba, no još uvijek temeljito prati vijesti o arheološkim istraživanjima. A ta bi vijest iz Pazina, središta Istarske županije, glasila: "U dvorištu Kaštela pronađeno posude iz srednjeg brončanog doba!" Voditelj Odjela za kopnenu arheologiju Hrvatskog restauratorskog zavoda, 31-godišnji mr. sc. Josip Višnjić, bio je na čelu ekipe koja je obavljala ta zaštitna arheološka istraživanja uoči infrastrukturnih zemljanih radova u dvorištu Kaštela. Iako je Višnjić stručnjak za srednjovjekovno razdoblje, dakle više ga zanima povijesni razvoj Kaštela, prošle subote susretljivo je došao u Pazin predstaviti nam otkriće svojeg tima.

KOMADIĆI VRČEVA Kaštel je bio zatvoren. Inače, u njemu su danas Muzej grada Pazina i Etnografski muzej Istre koji je prije 10-ak dana zatvoren na duže zbog obnove, a preko puta je i Državni arhiv. Kaštel je zatvoren jer je subota! Nekoliko turista došlo je do utvrde, nagnulo se da vide liticu i ponor u slavnu Pazinsku jamu i okrenulo se. Nisu niti saznali da se nalaze na mjestu koje povezuje prapovijesno brončanodobno naselje i rezidencijalno srednjovjekovno utvrđeno naselje.

Višnjić nam je u vrećici donio krhotine vrča nastalog oko 1500. godine prije Krista. "Ti nalazi nisu široj javnosti osobito vizualno atraktivni", govori nam Višnjić dok ih vadi, "ali nama su jako zanimljivi jer daju podatke!" Komadići ručki od lonaca, pa vrčeva, šalica, dakle posuda za pripremu, pohranu ili konzumaciju hrane, potvrđuju da je riječ o naselju. "Sada sa sigurnošću možemo tvrditi da se ovdje nalazilo nekakvo brončanodobno naselje! No, s obzirom na to kolike su bile naše sonde, istražena je izuzetno mala površina. Govorim o nekih osam kvadratnih metara. Zbog toga mi na temelju ovih istraživanja ne možemo tvrditi o kakvom se tu naselju radilo. Je li to bilo gradinsko naselje, pećine ili naselje na otvorenome? S obzirom na poziciju i strateški položaj vrlo vjerojatno je ovdje bila riječ o nekom gradinskom naselju. No, ponavljam, mi smo izvršili samo probna arheološka sondiranja, a nalazi su potvrdili da će svakako u budućnosti biti potrebno vršiti sustavnija

arheološka istraživanja koja će nam dati cjelovitiji kontekst tih naših nalaza", pojašnjava nam Višnjić.

Podatak je stvarno jako zanimljiv i važan za istraživanje povijesti grada Pazina. No, očekivan! Razlog tome je da su počeci grada oko pazinskog Kaštela koji je na rubu litice Pazinske jame. Grad je nastao od te utvrde i konzervatori su već davno označili to mjesto na kojemu su sada pronađeni ostaci, kao vrlo pogodno mjesto za neko prethistoijsko nalazište. Tako da je otkriće arheologa naše sugovornike obradovalo, ali ih nije iznenadilo.

No, kakva je sadašnjost Pazina? Prošle subote nije se moglo u gradu pronaći mnogo sugovornika na tu temu jer su gotovo svi – od gradskog pročelnika za kulturu do glavnog gradskog kulturnjaka – zbrisali izvan Pazina. Pa i to nešto govori o gradu, zar ne? Međutim, ono troje s kojima smo razgovarali dali su nam sjajan i životan presjek. Pazin, naime, nije snobovski i šminkerski istarski gradić koji će se svako malo ukazati kao scenografija ili kao tema u medijima, na zidnim tapetama, u književnosti. Pitanje je i je li poslije Vladimira Nazora, učitelja u slavnoj pazinskoj gimnaziji, netko važan opjevao taj grad? Uz Labin i Pulu, Pazin je jedini u prošlosti imao industriju, radničku klasu i punk scenu. Dakle, nije se obogatio u prethodnih 20 godina od turizma, samo je osiromašio u privatizaciji. Vidi se to danas na ulicama grada, u izlozima trgovina koje su čisti *vintage*. Od cijele industrije ostao je samo "Puris" u vlasništvu "Gavrilovića".

Nadjeni komadići posuda potvrđuju da je tu bilo naselje, vjerojatno gradina iz prapovijesti

Direktor Turističke zajednice grada Pazina Radenko Sloković ujedno je i speleolog, povjesničar amater, pravi doktor za ekskurzije kroz svoj grad! Često je u poziciji da definira Pazin i odgovori na pitanje kakav je to grad. "Neobičan! Pogotovo kada dođeš s predrasudom ili s nekim znanjem kako izgleda Istra. Pazin je, naime, nešto potpuno drugo! U Pazinu moraš zaboraviti svu onu logiku koju si vidio drugdje u Istri! Pogotovo prostornu logiku. Stari grad nećeš naći na vrhu brda, a nije niti u centru grada. Župna crkva je na periferiji. Gradska vijećnica je na sasvim drugom kraju grada. Tu se svi izgube. Ono što Pazin razlikuje od drugih mjesta u Istri je i ritam života o kojemu ovisi i kulturni život grada, zar ne? Pazinski je cijele godine manje-više isti. Čak suprotno ostatku Istre, tu život počinje zimi jer imamo dvije gimnazije, veleučilište, dvije diskoteke, a jedna se zove Kukuriku", smije se naš vodič Radenko Sloković, dodajući, čim se spomenuo Kukuriku, da je Pazin specifičan u Istri i politički – tu su, naime, svi na vlasti: IDS ima gradonačelnika, a HDZ i nezavisni vijećnici imaju Gradsko vijeće, te vladaju u kohabitaciji!

KLIMATSKI UŽAS S druge strane, kada već popisujemo razlike Pazina i ostatka Istre, moramo spomenuti i onu klimatsku. Ugledni meteorolog Milan Sijerković svoju knjigu o istarskoj klimi nije bez razloga predstavljao u Pazinu. Grad, naime, ima groznu klimu – hladne zime (pa su tako Gospić i Pazin redovito najhladniji gradovi u zemlji), a vruća ljeta (kada prvo mjesto dijeli s Kninom). Sloković nam, kao turistički radnik, skreće pažnju na još jedan važan podatak. "Pazin je imao nesreću da je dugo, sve do 2007., morao šutjeti da postoji, iz jednostavnog razloga: glavna turistička atrakcija Pazinska jama toliko je bila zagađena, zatrpana otpadom i toliko je smrdjela da smo tek kada je pušten u rad pročišćivač otpadnih voda, mogli primati turiste", kaže nam Sloković dok nas vodi kroz stari dio grada i bivši Korzo koji su potpuno napušteni.

Čudno vođenje? "Nekadašnji centar Pazina, nekadašnji Korzo, bivše kazalište, bivši hotel, bivše hrvatska i talijanska gimnazija,

Odlomak vrča
 Josip Višnjić (desno) bio je voditelj ekipe koja je otkrila senzaciju u Kaštelu (dolje)

PAZIN-KAŠTEL '11
 SONDA 2
 195
 24.10.2011.

Radenko Stoković
 Direktor Turističke zajednice grada Pazina ujedno je i speleolog, a podsjeća da je Pazinska jama donedavno bila nedostupna jer je bila potpuno zagađena

Lidija Nikočević
 Ravnateljicu Etnografskog muzeja Istre ne čude nalazi otprije 3500 godina: Pazin je, smatra ona, grad s fenomenalnim smještajem

bivši ured gradonačelnika... sve je napušteno! Stanovnici i dućani, cijeli centar se premjestio u novi dio grada!" A kroz taj napušteni Pazin treba proći da bi se stiglo do Kaštela – najveće i najbolje sačuvane utvrde u Istri. Okolne kuće srednjovjekovnih pazinskih vikara i sudaca bile su napuštene poslije Drugog svjetskog rata, a naselili su ih ljudi sa strane koji ih doživljavaju kao nužni smještaj.

I SREĆA I PEH Mr. sc. Lidija Nikočević, ravnateljica Etnografskog muzeja Istre u pazinskom Kaštelu, zaslužna je za nagrađivanu izložbu "Valiže&deštini" o iseljeništvu Istre koja je trajala više od dvije godine. Lidija Nikočević je Opatijka, u Pazin se doselila zbog ravnateljskog posla u Etnografskom muzeju prije 12 godina, pa na svakodnevicu grada gleda i kao došljakinja. Vrlo zanimljivo i opet izvan svih stereotipa. S obzirom na fenomenalan smještaj grada niti nju uopće ne čudi otkriće da on ima kontinuitet naseljenosti od 1500.

prije Krista. "U širem društvenom kontekstu, Pazin je uvijek imao i sreću i peh da je smatran središtem Istre. Pazin je kroz povijest imao dvije paralelne elite – talijansku i hrvatsku, a obje su se, kroz dva egzodusa, iselile iz Pazina", objašnjava nam etnologinja Nikočević dok se prisjećamo da nam je i Stoković govorio o zlatnom dobu Pazina početkom 20. stoljeća za koje su zaslužne – prva gimnazija s nastavom na hrvatskom jeziku u Istri i talijanska gimnazija, dvije limene glazbe, dva kazališta, dvije knjižnice, sve je bilo duplirano, hrvatsko i talijansko. U Pazinu je skladana himna "Krasna zemljo, Istro mila", mnogi su intelektualci tada živjeli u Pazinu.

O Pazinu se uvijek govorilo kao o srednjovjekovnom, tisućljetnom gradu. Nalazi sada mijenjaju sliku o tome jer dokazuju da je naselje tu postojalo i znatno ranije. Ne znamo može li se to iskoristiti i može li to koristiti Pazinu danas?